

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Octava.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

SECTIO OCTAVA.

ECCLESIASTES.

VERSUS 9. Melior est patiens arrogante.

METRICA PARAPHRASIS.

QVISQVIS irarum potiens, superbi
Pectoris sauos retudit furores,
Maior Alcide domitor ferarum,
Se quoque vicit.

Rectius viues nimios premendo
Spiritus, quam si rationis exfors
Eximas legum tabulis sacratis
Impia colla.

Degener magni Gedeonis heres,
Notus in fratres animi cruenti,
Turgidas sceptris animi procellas
Morte piavit.

Accola Nabal rigua Maonis
Corde Iesiden tumido increpanti
Horror incussus Sypili reuinxit
Pectora saxo.

Isai contra generosa proles,
Sortis infesta pila, sauientem
Prouocat sortem patiens, sibi ipse
Dulce trophaeum.

Concoquens iram tacitus Saulis,
Probraque & sannas Semei procaces,
Maior à lingua furisique Martis
Sceptra recepit.

Quamlibet sortem superat ferendo

Con-

Consili parvâ benè preparatum
Pectus, & cordis domiti furores
Sub iuga mittens.

Ille ceu maior nebulis Olympus
Solis innubi fruitur sereno,
Cui latus frustra pluvia malusque
Iuppiter orget.

Ille ceu rupes pelago astuanti
Fixa, pugnaces regerens procellas,
Ridet imbelli fremitu minaces
Æquoris iras

Cùm Dionæam comitata concham
Alcyon clausâ fouet æde prolem,
Africum ponti iaculantem in astra
Despicit undas.

Tela quid frustra geminant tyranni
Corde mansueto furias domanti?
Tuta stat virtus, stabilemque mentis
Occupat arcem.

Exulem in terras domibus negatas
Liuor ableget, dabit vna testa
Quolibet calo proprios penates,
Bustaque tellus.

Disipet celsâ licet arce fulmen
Tortili flammâ nebularum inane:
Corruat rupto Scythici Bootæ
Cardine mundus;

Inter astrorum patiens ruinas
Fulciet Phœbi titubantis orbem: aut
Obuium fatis dabit, & paratum in
Funera pectus.

Euge fortuna domitor, tuique!

*Laurus æternæ tibi destinata
(Sive eris, seu fata volent fuisse)
Præmia famæ.*

PROSA EXEGESIS.

NON iniuriâ fortunæ domitor nuncupatur, quif- ^{Patiens est}
 quis inexpugnabili patientiæ clypeo pectus ob- ^{fortuna}
 uallauit: nec fortunæ tantum, sed & tyrannorum, & ^{suiq; do-}
 inuidiæ, & maledicentiæ, & cuiuscumque acerbitatis, ^{mitor.}
 & ad extremum etiam sui. Cùm enim patiens animum
 rectæ rationi subiecerit, id est seipsum sibi, an est quid-
 quam siue fortuitarum casuum, siue externorum siue
 domesticorum hostium, quod eum de statu mentis
 deicere possit? Et cùm motus internos composuerit,
 nonne facili negotio foris circumstrepentes bellorum
 tumultus contemnet? Itaque sicut lapidum quorum-
 dam inexpugnabilis ferro duritia est, ait Seneca, nec se- ^{Seneca lib.}
 cari adamas, aut cædi deterive potest, sed incurrentia ^{de Cõstant.}
 vltro retundit: & quemadmodum quædam non pos- ^{cap. 3.}
 sunt igne consumi, sed flammâ circumfusâ, rigorem
 suum habitumque conseruant: denique quemadmo-
 dum proiecti in altum scopuli mare frangunt, nec ipsi
 vlla sæuitiæ vestigia tot verberati sæculis ostentant:
 ita patientis animus solidus est, & id roboris collegit,
 vt tam tutus sit ab iniuriâ, quàm illa quæ retuli. Nec
 satis, sed & domitorem dixi fortunæ, & cuiuscumque
 rei aduersæ; vsque adeò, vt eam veriùs sibi laudem
 vindicet, quàm Herculi ferarum monstrorumque do-
 mitori fabulosa adscripsit antiquitas. Reuerà tamen
 certi sunt domitores ferarum, qui sæuissima animalia, ^{Idem Epi-}
 & ad occursum exterrentia hominem, docent pati iu- ^{istolâ 85.}
 gum; nec asperitatem excussisse contenti, vsque ad

H h h

con-

contubernium mitigant. Leonibus magister manum infertat, osculatur tigrim suus custos, elephantem minimus Æthiops iubet subsidere in genua, & ambulare per funem. Sic & sapiens artifex est domandi mala. Dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium (addo quæ præmisit Ecclesiastes, iratus ac feuerus vultus, acerba reprehensio, importuna calumnia) & quæcumque horrenda, cum ad hunc peruenere, mansueta sunt.

*Arrogantes
ignauis sunt
& abiecti.*

Quid simile est arrogantis? quem cum patiente in contentionem adducit Ecclesiastes, & vulgus hominum etiam potiore ac digniorem existimat. Quid inquam simile est arrogantis? Si externam speciem obiter fueris contemplatus, Herculem aliquem esse iudicabis, sed qualem, ut alibi dico, in scenam producunt histriones, clauâ exterius asperâ, sed intus suffultâ paleis, instructum. Si verò totum hoc genus penitus introspexeris, ignauissimos hominum & abiectissimos reperiens, quorum corpora inclementis cæli aura perturbat, quorum mentes aduersæ fortunæ flatus in furorem agit; quibus si quod asperius verbum ad aures acciderit, in nugis tragædias excitant. Si quid in vitâ acciderit, quod ægrè illis faciat, nesciunt in quem potius excandescant: nunc Deum culpant, nunc homines accusant, & hoc solum Herculis imitantur, quòd quemadmodum Hercules furens in coniugem, in proles, in amicos, in parietes; sic illi in obuium quemuis incurunt. Quos si magnos, si generosos, si potentes esse contenderis, magnos eodem iure phreneticos & amentes vocaueris, qui plerumque se Reges esse & somniant, & loquuntur. Extendant igitur arrogantes, quàm latè voluerint, imperij sui fines, & elato supercilio ceteros præ se despiciant: ego viles & abiectos existimabo, si doloris

loris, iræ, desiderij, ceterarumque cupiditatum motibus succubuerint. Alexander quidē Macedo Persas, & Hyrcanos, & Indos, & quidquid gentium vsq; in Oceanum extendit Oriens, vastarat fugaratque, sed ipse modò occiso amico, modò amisso iacebat in tenebris, aliàs scelus, aliàs desiderium suum mœrens, victor tot Regum atque populorum ab irâ tristitiaque subiugatus est. Id enim egerat vt omnia potiùs haberet in potestate, quàm affectus.

Patiens contrà hoc secum reputans, imperare sibi esse maximum imperium, in hoc totus est vt animum excolat, eumque verè Regium, id est affectibus omnibus superiorem reddat. Hic cùm in publicum processerit, non vanæ ostentationis pompam trahit, non armis aut clypeis circumcinctus incedit; sed virtutum omnium comitatu stipatus. Nam ceteræ virtutes patientiam velut nutricem, obstetricem ac magistram amplectuntur, huic incrementum suum acceptum referunt & profectum. neque enim virtus, nisi exercitatione, comparatur; neque virtutis vmquam molle documentum est.

Patiens verè Rex virtutibus incedit stipatus.

— *Serpens, sitis, ardor, arenæ* (ait Poëta)

Lucan. l. 9.

Dulcia virtuti. Gaudet patientia duris.

Latius est, quoties magno sibi constat honestum.

Plus etiam audet Studita, cùm ait: Tolerantia virtutum summa perfectio est. Certè Seneca in eo, qui fortiter patitur, virtutum omnium chorum agnoscit, quamuis vna emineat patientia. Ceterùm, inquit, illic est fortitudo, cuius patientia, & perpeffio, & tolerantia rami sunt. Illic est prudentia, sine quâ nullum initur consilium, quæ suadet, quod effugere non possis, fortissimè ferre. Illic est constantia, quæ deiici loco non potest,

Theodorus Stud. Sermon. Catech. 19.

Seneca Epist. 67.

& propositum nullâ vi extorquente dimittit. Illic est indiuiduus ille comitatus virtutum.

*Arrogan-
tia externo
furo ac tu-
more supra
virtutem
caput eri-
git.
Herodian.
lib. 9.*

Quid hîc rursus arrogantes? Virtutem, quâ carent, mentiuntur; & instar fucorum, cum nullâ mellificandi arte polleant, apes tamen & corporis tumore & alarum strepitu superantes, in contemptum adducere nituntur. Sic olim Æginetæ, cum erubescerent se absumpti à prælio Plataensi, suis mortuis, qui nulli erant, sumptuosi operis sepulchrum excitarunt, vt apud posteritatem fortitudinis laudem captarent. Sed frustra sunt, dum vanâ animi elatione virtutis opinionem occupantur. Norunt vel ipsi rustici, quantum sit discrimen inter inanes plenosque culmos, tametsi inanes inter ceteros emineant. Igitur quemadmodum illis per iucundum est spicas videre nutantes, fructuque in terram depressas, contra verò eas, quæ ob leuitatem sursum tendunt, & caput extollunt, velut inanes auersantur: ita cordati quilibet patientiâ depressos ac supplices, & virtutum meritis graues, quo par est affectu complectuntur; arrogantes verò re totâ destitutos, & externo fastu dignitatem, quâ carent, captantes, non aliter explodunt, quàm muscam illam, quæ ita se iactat in Apologo:

*Phædrus
Fabulâ 31.*

*Vbi immolatur, exta prægusto deum;
Moror inter aras, templa perlustro omnia,
In capite Regum sedeo, dum visum est mihi,
Et matronarum casta delibo oscula.*

*Plautus
Militæ
glor.*

Ludibrio passim habetur Plautinus ille Pyrgopolynices, qui se exercitum hostilem vno spiritu diffiare posse profitetur. Sed quid ad Comica figmenta diuertimus, cum verum Pyrgopolynicem sacra nobis historia repræsentet? Quid enim aliud de Roboamo statuam?
qui

qui populi postulatis non sanè iniquis impatienter ab-^{3. Reg. 12. 10.}nuens, & monita seniorum auersatus, iuuenili arrogantiâ respondit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. . . . Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cecidam vos scorpionibus.* Sed quid misero profuit arrogantia? mox decem tribuum secessione, ac tantùm non regni totius ruinâ multatus est.

Deo scilicet hominibusque semper inuisa fuit arrogantia: & ita quidem hominibus, vt eam Romani ne in ipsâ quidem Reipubl. seruitute ferre potuerint. ^{Arrogantia Deo hominibusque inuisa.} Audite Pacatum in Panegyrico: Ita maiores nostros semper arrogantix pertaxum est, vt grauiorem putauerint seruitute contemptum: eiusque impatientiâ coacti sunt post bellatores Tullos, Numasque sacrificos, & Romulos conditores, regnum vsque ad nomen odisse. ^{Pacatus in Panegy.}

Sed atrocius etiam Deus arrogantiam in impio Nicanore vindicauit: qui cum, impatiens moræ, die sabbati prælium committi iuberet, tergiuersantibus & excusantibus Iudæis, cum fastu interrogauit: *Si est potens in calo qui imperauit agi diem sabbatorum?* & mox subiunxit: *Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia Regis impleri.* ^{2. Machab. 15.3. Verf. 5.} O miserum! cui magnifica illa verba nihil profuerunt, cum non ita multò post, Deo pœnas reposcente, impia illa lingua, minutatim concisa, auibus in pabulum cessit.

O quantò præstabiliior est patientis conditio, qui magnâ submissione animum rationi subiicit ac Deo: ^{Patiens semper tranquillus.} qui neque actione offendit, neque maleuolentiâ deicitur, neque inopinatis casibus perturbatur. Nonne eius animum meritò cum Olympo comparauimus, nullis nubibus hispido, nullis tempestatibus inquieto? Sed non temerè, neque primo statim passu ad hoc per-

Epicetus
c. 17. & 18.

fectionis culmen ascenditur. A paruis igitur auspicare, ait Epictetus. Oleum effunditur? villum surripitur? Subiice te tibi. Tanti vanit tranquillitas, tanti constantia; gratis autem nihil acquiritur. Cùm verò puerum vocas, fieri posse cogita vt præstò non sit; & vt sit, nihil agat ex animi tui sententiâ. Neque verò illi tam bene est, vt perturbationibus tuis ad amissim respondeat. Porro, inquit, si quid proficere vis, nihil recusa quò minus ob res externas fatuus & amens habearis. His gradibus paulatim eò pertinges, vt cum fortunâ possis in arenam descendere: nec vllis rerum fortuitarum incurfibus perturberis, cùm te hominem esse memineris, nihilque humani à te alienum esse duxeris: neque miraberis ad te propius aliquando accedere pericula, quæ semper oculis tuis oberrare videris. Denique hoc tandem consequeris, vt animus patientiæ malleo, & crebris contrariorum aut incurfantium malorum ictibus contritus & comminutus, instar pulueris se Deo subiiciat, eiusque voluntati in omnibus obsecundet. O beatum! iterumque ac sapius beatum! qui se non patienti tantùm aut æquo animo, sed etiam hilari, æternis fatorum legibus accommodat. Audeo spondere, tam illum Deo charum fore, quàm exosi sunt arrogantes. *Excelsus enim Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Usque adeò autem respicit humiles, vt eos in domicilium sibi deligat, & quidem domicilium cum ipso cælo conferendum. Non hæc mea coniectura est, sed certa Dei apud Isaiam sententia, apud quem sic amplificatâ prius maiestate suâ, Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum, subiungit: Quæ est ista domus, quam edificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ? Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt vniversa ista, dicit Dominus.*

Fl. 137, 6.

Patiens si-
ue humilis
Deo cha-
ritus.

Isaie 66, 1.

nus. Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Nihil habeo quod addam promissis tam magnificis ad commendationem patientiæ ac submissionis animi; itaque pergo cum Ecclesiastæ ad affinem illi virtutem mansuetudinis.

SECTIO NONA.

ECCLESIASTES.

VERS. 10. Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit.

METRICA PARAPHRASIS.

ALTERNA Sceptri iura Etheoclea
Negasse fratri credimus hospiti,
Ensesque, Adrasteasque turmas
Ogygiis pepulisse Thebis;

Tu sceptrum cordis ne violentiæ
Caci furoris trade: nec igneo
Vis impetu mentis fatiscens
Præcipitem trahat in ruinam.

Quicumque primis sanguinis obstitit
Ebullientis motibus, hic sui

Iraque victor, contumaces
Eripuit furis habenas.

At quisquis in penetralibus
Receptat hostem, succubuit ingo,
Legesque, disruptis lupatis,
Indomiti subiit furoris.

Qui mentis agra turbine concitus

Se